

Brjef ráðgjafans fyrir Ísland til landshöfðingja um þingsályktun um kennslu 162 í íslenskri tungu. — Með þóknanlegu brjefi, dagsettu 27. desbr. f. á., hafð þjer, 4. nóv. herra landshöfðingi, sent hingað svohljóðandi þingsályktun, samþykkt af neðri deild alþingis 1895:

»Neðri deild alþingis skorar á stjórnina að hlutast til um:

1. Að skipuð sje nefnd manna til þess að gjöra tillögur um, hverri rjettritun skuli fylgja við kennslu í íslenskri tungu.

2. Að öllum kennslustofnunum og kennurum, sem njóta styrks af almannafje, sje gjört að skyldu, að kenna þá rjettritun eina, er nefndin hefur álituð heppilegasta og stjórnin síðan samþykkt.

3. Að samdar sjeu ýtarlegar ritreglur eða orðabók með hinni fyrirskipuðu rjettritun til leiðbeiningar fyrir kennara og þá aðra, er rjetta stafsetning vilja nema tilsagnarlaust.

4. Að fyrirskipað verði, að kennarar í íslenskri tungu noti ekki einvörðu fornrit vor við kennsluna, heldur láti lærisveinana einnig lesa valda kaffa úr ritum seinni alda, einkum úr ritum hinna beztu skálda og rithöfunda 19. aldarrinnar.

5. Að við kennsluna í íslenskri máltræði sje aðaláherzlan lögð á að kenna rjetta orðaskipun og sögu tungunnar.

6. Að lagt sje fyrir kennara í Íslenzku, að hafa það eigi fyrir aðalreglu við Íslenzka stýlagjörð, að láta lærisveina snúa köflum úr útlendum ritum á Íslenzku.

7. Að yfirstjórn kennslumálanna skýri frá því opinberlega, hverjar íslenzkar kennslubækur hún álitu hæfar í hverri fræðigreiu eða vilji helzt mæla með, ef um fleiri er að velja.

Og hafð þjer tekið það fram, að það að yðar skoðun eigi beri að taka framangreinda þingsályktun til greina af ástæðum, sem þjer nákvæmar tilfærið í brjefinu.

embættaskólunum á Íslandi, er þess eru sjerstaklega maklegir, og dvelja að minnsta kosti árlangt við háskólann, og færa sjer kennslu hans í nyt til að fullkomnast í námsgreinum sínum.

Þingsályktun þessi er send hjermeð bæði eins og hún kom frá deildinni og danskri þýðingu.

Tilgangur fyrgreindrar þingsályktunar, er var samþykkt með 12 atkvæðum gegn 8, er sá að reyna að stemma stigu fyrir því að íslenzkir stúdentar streymi svo mjög til háskólans, og að hvetja þá, með von um styrk til utanfarar að afloknu burtfararprófi, til þess að ganga á embættaskólana hjer, einkum prestaskólann og væntanlegan lagaskóla, því að kandidatar frá læknaskólanum njóta nú samkvæmt brjefi kirkju og kennslumálastjórnarinnar frá 19. jan. 1897 slíks styrks. Jeg verðsamt fastlega aðráða frá því, að stigið sje nokkurt spor í þá átt að fá takmarkaðan forgöngurjett íslenzkra stúdentu til styrks af Kommuniteti og til Garðsstyrks, sem sjerstaklega er átt við í áður nefndri ályktun, því að slík takmörkun mundi að eins leiða til þess að svipta marga efnilega íslenzka námsmenn tækifæri til að afla sjer vísindalegrar þekkingar, sem annaðhvort alls eigi, eða þá í minna mæli yrði fengin hjer á landi. Að öðru leyti leyfi jeg mjer að vísa til umræðanna um þetta mál á alþingi, sbr. Alþingistíðindin B. 1698.—1723. d.

Útaf þessu er yður hjer með þjónustusamlega til vitundar gefið til þókn-
162 anlegrar leiðbeiningar og birtingar í B deild Stjórnartíðindanna ásamt áðurnefndu
 4. nóv. brjefi yðar,* að ráðaneytið verður að fallast á skoðun þá, er þjer hafði látið
 í ljósi.

163 Brjef ráðgjafans fyrir Ísland til landshöfðingja um að eigi megi veita þeim,
 4. des. sem tjón biðu af jarðskjálptunum, styrk af »jarðeldasjóðnum«. — »Jafnframt því að
 skýra frá því, að sýslunefndirnar í Rangárvallasýslu og Árnessýslu hafi farið
 þess á leit við yður, að nefndum sýslum yrði veittur sem mestur styrkur af
 »styrktarsjóði handa þeim, sem biða tjón af jarðeldi á Íslandi«, — en skipulags-

*Brjef landshöfðingja.

Hjer með leyfi jeg mjer virðingarfyllst að senda hjálagða þingsályktun um kennslu
 í íslenzkri tungu, sem samþykkt hefur verið eptir löglegan undirbúning af neðri deild alþingis,
 is, ásamt danskri þýðingu af ályktuninni.

Á aukabínginu 1894 var því nær samhljóða ályktun, er var orðuð sem þingsályktun
 beggja deilda alþingis, samþykkt af neðri deild með 12 atkvæðum gegn 10, en felld í
 einu hljóði af efri deild. Á síðasta alþingi sneiddi hlutadeigandi tillögumaður hjá skeri því,
 er tillaga hans strandaði á árinu áður, með því að orða hana sem þingsályktun neðri deildar
 einnar, og þannig heppnaðist að fá hana samþykkt með 13 atkvæðum gegn 10, en með því
 er alls eigi sannað, að meiri hluti alþingis sje nú, fremur en í fyrra, hlyntur ráðstöfun þeirri,
 er þingsályktunin fer fram á.

Eins og tekið var fram í umræðunum um þetta mál á alþingi, sbr. Alþingisstíðindin
 in B, 1843.-46. d., mundi skipun nefndar til þess að gjöra tillögur um hina beztu íslenzku
 rjettritun, og ennfremur samning og prentun rjettritunarreglna eða rjetritunarorðabókar hafa
 allmikinn kostnað í för með sjer fyrir landssjóð, og með því að ekkert fje er veitt til þessa
 á fjárlögunum, verða fyrstu 3 liðir ályktunarinnar þegar af þeirri ástæðu eigi teknir til greina,
 en við það bætist, eins og tekið var fram í umræðunum á alþingi bæði í ár og í fyrra, að
 það er mjög efasamt, að það sje þörf á því eða það sje heppilegt, að stjórnin skipi fyrir um
 tiltekna íslenzka rjettritun, auk þess að það nú sem stendur mundi ördugt að finna 3 hæfa
 vísindamenn, auk heldur fleiri, sem trúandi væri til þess að koma sjer saman um sameigin-
 lega tillögu um rjetritunarreglur, er eigi einungis fjellu stjórninni í geð, heldur og öllum þorra
 skrifandi og lesandi Íslendinga. 3 næstu liðir tillögunnar (4.—6.) virðast vera óþarfir, því
 að kennslan í Íslenzku, ekki einungis í lærða skólanum, sem líklega er einkum átt við í ályktuninni,
 heldur einnig í hinum öðrum skólum, þar er kennt er meira en íslenzk rjettritun, er
 eigi, eins og ályktunin gjörir ráð fyrir, fólgin í því einu að fara yfir íslenzk fornrit og þýða
 útlend tungumál á Íslenzku. Þvert á móti er kennslunni í Íslenzku í lærða skólanum hagað
 samkvæmt ákvæðum reglugjörðar hans frá 12. júlí 1877, 4. gr. nr. 1., og virðist ekkert að
 þeim reglum að finna, og í hinum skólunum er kennslunni hagað á líkan hátt. Um 7. lið
 ályktunarinnar virðist nægja að taka það fram, að í flestum kennslugreinum lærða skólans er
 annaðhvort alls engin eða þá engin nýt íslenzk kennslubók til, og að því leyti sem íslenzkar
 kennslubækur eru til, helzt sniðnar handa hinum lægri skólum, þá er um svo fáar að
 velja, að valið ætti eigi að verða ördugt fyrir hlutadeigandi kennara, án bendinga frá yfirboð-
 urum hans.

Samkvæmt því, sem að framan er sagt, get jeg eigi álitid að næg ástæða sje til að
 taka hina umræddu þingsályktun til greina.